

ביום החיים
ביום המוות,
נשמתי עייפה משניהם
מחפשת את הפסגה
ממנה חזרו אחרה המים

יורם פורס

נפל בהתנקשות במטוס "אל-על"

ציריך 25.3.1969

מעירוצבי 17.6.1942

הטייס הצעיר יוצא מבית החולים ומותיר את אשתו בחדר הלידה.
בעוד שעות אחדות יהיה אב.

שנת הלילה נקטעה. בבסיס מחכה לו בוקר עמוס, ועליו "לעלות"
לשיעור באוויר. על הולדת בתו ישמע כבר במערכת הקשר.

לרגע הוא עומד ליד מכוניתו הישנה, מצלמה בידו והעתיד כולו לפניו.
ואז, כאשר מתעוררת בו אהבת החיים, הוא מרים את העדשה אל
האופק ומצלם את שמש הבוקר העולה.

רגע זה מחייו של יורם פרס ידוע לנו מ"יומן שרון" שלו, יומן עליו
שהתחיל לכתוב לקראת הולדת בתו בעשרים ואחד באוקטובר 1964.
רגעים אחרים – רגעי אושר וכאב – קיבצנו כאן ביום השנה הראשון
למותו בנמל התעופה קלוטן שבשווייץ. כולנו – בני משפחה, מורים
וחברי ילדות ממשקו מעין-צבי, חברים לקרב מחיל האוויר, חברים
לטיס מ"אל-על" וחברים מכל מקום אחר – כולנו רוצים לזכור את
יורם לא רק מזווית ראייה אחת.

נזכור גם כיצד תמו לפתע חייו הקצרים והמלאים בשעה ובמקום אשר
שום נבואת לב שחורה לא באה להודיענו עליהם מראש.

שדה התעופה קלוטן

18.2.1969, יום 1, 77

הבואינג נע על המסלול ונכנס לעיקול שלפני נקודת ההמראה. הנוסעים — מקצתם נתנו עיניהם בעתונים, מורגלים בטיסות ואינם מתרגשים עוד מן ההינתקות מן הקרקע בעוד דקות מועטות, מקצתם נצמדו לחלונות, מתבוננים אל נמל התעופה של ציריך ההולך ומחשיך. בחוץ הכל מושלג. איש הבטחון של המטוס, מרדכי רחמים התרווח במושבו במחלקה הראשונה. הצוות — הקברניט ישראל גנות והטייסים משה היכל ויורם פרס — ריכזו מבט בשעונים הרבים שלפניהם. מיד יתקבל מן המגדל האות המתיר להם להרץ את המטוס קדימה ולהזניקו לאוויר. נראה שבטיסה אמשטרדם — ציריך — לוד, אין שום בעיות מיוחדות. בעוד ארבע שעות יהיו בבית.

מעבר לגדר המסלול, במגרש החנייה מס' 4, צפו ארבעה ערבים בבואינג המתקרב אליהם בחלונות מוארים. מפקד החוליה, עבדול מוחסיין, ואבר-אל-הייגה דרכו את הקלשניקובים שבידיהם. יוסוף תאופיק בדק שוב את ידיות חבילות הנפץ. המחסניות היו מלאות כדורים נותבים. הוא רצה להיות בטוח ששום דבר לא ינתק בשעה שירוץ אל בין כנפי המטוס כדי להצמיד את המטענים מתחת למיכל הדלק המרכזי. לידו עמדה אמינה דחבור, והחזיקה בידיה חבילת כרוזים כתובים גרמנית. יוסוף היה נרגש מכולם. לפני עשרים וחמש שנה ב-22 ביולי 1946, מצא אביו את מותו בפיצוץ במלון המלך דוד בירושלים. עכשיו בא רגע הנקמה. מיד יעזרו חבריו את המטוס בצרורות מן הקלשניקובים וכשיפוצץ את מטענו יתלקחו עשרים ואחד טון של דלק מטוסים לכדור אש ענקי וכל האנשים שבמטוס ישרפו חיים. עבדול מוחסיין ואל הייגה הרימו את הכלים וכוונו אותם.

בתא הטייסים החרישו המנועים את נפץ היריות. נשמעו רק נקישות בצידו הימני של התא. הקליעים חדרו דרך הדופן הדקה ופגעו במכשירים. התא התחיל מתמלא עשן. שלושה קליעים פגעו בגופו של יורם, והוא התכווץ על מושבו. במוחו של הקברניט גנות היתה רק מחשבה אחת: למנוע דליקה. למרות שמעולם לא קיבל תדריך כיצד לנהוג במקרה של התקפה על הקרקע עזר את המטוס, כיבה את מנועיו, והתכופף בין כסאו לבין לוח המכשירים. טייס המשנה משה היכל היה פצוע בידו. יורם גנח, פצוע פצעים קשים בבטנו. הנקבים בדופן התא נתרבו והלכו. מאחור, בתא הנוסעים, השכיבו הדיילים והדיילות את הנוסעים על הריצפה וגם הם עצמם שכבו ארצה. גדעון רפאל, מנכ"ל משרד החוץ, תוהה האם ידעו התוקפים שהוא בין הנוסעים. נחמה הנדל שאלה את עצמה האם תצא מכאן חיה. דוקטור מרוין באקאנר, פרופסור לפיזיולוגיה באוניברסיטת מינסוטה, רצה לדעת האם

ישנם נפגעים. טוב שתיק מכשירי הרפואה שלו, שבו השתמש כדי לטפל בנפגעי סקי בעיירת הנופש זרמאט, נמצא כאן איתו.

יוסף תאופיק התכוון לנוע קדימה עם מטעניו. שלב א' בתכנית פעל. המטוס הגדול עמד בלא תנועה, קרוב עד כדי גחוך, וחצר ישע.

מרדכי רחמים זינק ממושבו ונכנס אל תא הטייסים, אקדח הברטה שלו שלוף בידו. הוא טיפס על כתפיו של גוות הרכון, הוציא את מחצית גופו החוצה מבעד לחלון ופתח באש.

הוא שמע את יורם חברו הטוב, אומר "נפגעתית", אבל ברוע זה לא יכול היה לבדוק מה קרה לו. מיד ראה שהטווח גדול מכדי שיוכל לכוון היטב אל התוקפים, יצא מן התא וזחל אל אחורי המטוס על גבי הנוסעים השכובים במעבר.

היו בהם שפחדו בראותם את הבחור שחור השער עם האקדח בידו. "מעולם לא ראיתי פנים נחושי החלטה כאלה" סיפר אחר כך הדוקטור באקאנגר.

מן הפתח האחורי הוצאה המגלשה לשעת חירום. היא עדיין לא נופחה ולפיכך השתלשל בה מרדכי למטה כבתבל. הוא עושה סיבוב גדול מסביב למטוס, עבר את גדר המסלול ועקף מן הצד אל מגרש החנייה. הוא זינק מעל גל שלג, שגובהו מטר וחצי ומצא את עצמו פנים אל פנים עם אדם לבוש מעיל וקלשניקוב בידו.

מרדכי רחמים היה נרגש ונאעם. ההתקפה, הצרורות הארוכים, וקולו של יורם האומר "נפגעתית" הוציאו אותו משלוותו.

"מדוע אתם יורים על מטוס אזרחי? מדוע אינם נלחמים נגד חיילים?" צעק באנגלית על האיש עם הקלשניקוב. הרעימה יריה. הערבי, שהכדור חדר למצחו פרש כפיו, שמט את נשקו אל השלג והתחיל נופל קדימה. רחמים ירה עוד פעמיים, בו אחר זו, ופגע בגבו של האיש הנופל.

בספרו "אנשים מול אש" כותב הגנרל האמריקני מרשל: "החייל בקרב רואה רק את האוייב שלפניו, המאיים ישירות להורגו. אין הוא רואה כלל את הנעשה מימין ומשמאלו". רק כאשר ראש חוליית המחבלים היה מוטל על פניו בשלג הביט מרדכי סביבו וראה כבאים של נמל התעופה נאבקים עם שני ערבים אחרים. היריות שירה בעבדול מוחסין משכו את תשומת ליבם של השוויצים שהגיעו למגרש החנייה והם ניגשו אליו והכניסוהו אל תוך מכונית משטרה.

דוקטור באקאנגר התכופף על גופו של יורם ובדק את פצעיו. במבט ראשון ראה מה חמורים הם. עשרים הדקות שחלפו עד שהגיע אמבולנט נראו כנצח. הוא ניסה לטפל בפצוע כפי יכולתו, אבל ידע בברור כי יש להעביר אותו מיד לחדר נתוח. כשהגיע האמבולנס הצטרף הרופא האמריקאי אל נוסעיו והמשיך לטפל ביוורם וגם במשה היכל שנפצע קל בדרך לבית החולים.

צירוף, בית החולים הקנטונלי

יום ד', 19.2.1969

ליה פרס יושבת ליד מיטתו של יורם. רק חמש דקות — יותר אין מרשים לה לפי שעה. היא טסה בבוקר והניחה את שרון הקטנה בבית בנוה-הרם, בהשגחתו של אביה אשר בא בלילה מירושלים כדי להישאר עם נכדתו. בבואו ראה את השלט הקטן שקבע יורם בדלת: "את מצב רוחך הרע השאר בחוץ". הפעם היתה זו דרישה בלתי אפשרית.

המנתח, הפרופסור בוף, אומר כי יורם יצא מכלל סכנה. במהלך הניתוח הארוך והמסובך הוצא מגופו הטחול, שאחד הכדורים ריטשו. נוקבו גם הקיבה, הכבד, התריסריון והמעיי הגס. הוא איבד דם רב והיה זקוק לעשרים ושש מנות דם. איש לא שאל מניין יילקח הדם. מאות אנשים מרחבי שוויץ, אפילו מכפרים רחוקים בהרים, הציעו לתרום בשבילו מדמם.

קוראי העיתונים בשוויץ ובישראל עוקבים במתיחות אחרי הכותרות: "הטייס הפצוע יצא מכלל סכנה. מצבו עדיין חמור".

יום ה', 20.2.1969

"יורם פרס מחלים במהירות" אומרות הכותרות. הרופאים אומרים כי הם מופתים. כיצד יכול הגוף להתגבר על סוג פציעה כזה? יורם מדבר ומתעניין במתרחש. לבית החולים מגיעים מאות זרי פרחים משווייצים המביעים את אהדתם.

בימים הבאים נדמה שהוא יחלץ, שגופו החסון יצליח להתגבר. במעין צבי ובמקומות אחרים בארץ כבר מתארגנים חבריו לקראת קבלת הפנים. השבועות חולפים. הדוקטור חלויה טל, מבית החולים הדסה בירושלים, אמה של ליה, נמצאת בבית החולים הקנטונלי כדי לסייע לבתה.

היא כותבת יומן:

יום א', 23.3.1969

"יורד שלג, אך בליבי אביב. מאז הדימום האחרון אתמול הכל נראה הרבה יותר טוב.

פעולת הכבד היא כשורה, הראות נקיות, והוא יכול לנשום בלא עזרת מכשירים. מספר הכדוריות הלבנות בדם פוחת. הוא כבר אינו מקבל תרופות הרדמה, מדבר עם אשתו, אך עדיין אינו מבין, שואל: "מדוע אני כאן בבית החולים?" "כאבים?" "לא, לא כואב". כן, היום אנו יכולים לומר בבטחון — הכל יהיה בסדר. עכשיו אפשר להרוגע, לנשום עמוק ולהרוגע. יותר מזה: כאשר יבריא לא יהיה נכה משום בחינה. בעוד ימים אחדים, אולי ביום ה', אשוב הביתה. בתי יכולה להמשיך עכשיו בעצמה. שוב אינני נדרשת כאן.

השעה ארבע וחצי לפנות בוקר. שוב שפך דם. הפעם לא די היה ברור מהיכן הוא בא. מאין בריחה, מתוך ידיעה ברורה של הסיכון הכרוך בכך, שוב נאלץ הכירורג לתת, להגיע אל מקור הדימום ולעשות משהו כדי לעצור אותו, אם אפשר. חמש שעות של עבודה קשה, מיוזעת. בודקים כל עורק, חוסמים, מנקים. כל האחריות והרופאים מחכים. מתבוננים, מתפללים. בתי ואני מחכות בחוץ. תקותוק השעון. ציפיה ממושכת. הכל נגמר בהצלחה, המצב משביע רצון, הכל תחת פיקוח. האם זה באמת בסדר? מי יכול למדוד את מידת ההתנגדות שעוד נותרה ברקמות?

שבע וחצי בבוקר. הכל כשורה.
שמונה. ירידה חמורה בלחץ הדם. עוד ערוי דם. אובחנה תופעת המוליזיס. הכליות אינן פועלות כסדרן. — הלם, — אי פעולת לב — עיסוי — הלם חשמלי. לשווא, סוף. מוות.

אחת עשרה לפני הצהריים. בחדר קטן, בהיר ומוצף אור שמש, במיטה לבנה, נחה דמות יפה ורזה — שלוה, שקטה וכה יפה. הוא עדיין כאן, בחדר זה, גופו עדיין חמים למגע, ובכל זאת יורם מרוחק מכאן עכשיו מרחק של נצח.

צער? כאב? כיצד להגדיר זאת? האם אנו יכולים להכנע לחלוטין לכאב טהור — לכאב בלבד ולמאומה זולתו? או שמא מה שאנו חשים הוא כאב על שמשוהו משלנו — מצאיאותו של יורם — נלקחה מאתנו והותירה חלל פעור וריק? האם ריקנות זו היא הכאב? ואולם האם מה שאנו רואים כריקנות הוא באמת ריק? זאת אין לדעת, ואי ידיעה זאת גורמת חמלה עצמית, יסורים...

בבית, 29.3.69

פתחת את החלון בחדר שהיה אטום זמן כה רב, כדי לתת לרוח האביב להכנס פנימה — והנה, הביטו וראו, — עץ הזובדבן התכסה פריחה לבנה ובאוויר עומד ריחם של ניצי הלימון...

מאוחר יותר (שבת? חדש?)

בהגותנו הפשטנית והשווה באשליית, החיים והמוות נתפשים כשני מצבים נפרדים, נבדלים לחלוטין זה מזה. אנו דבקים בחיים וחרדים מן המוות באימה גדולה. והרי החיים והמוות הינם אותו דבר עצמו.

לו היה הדבר ביד, הייתי מתה בשמחה במקום יורם. לדעת מנוחה. לנוח — בלא כל הבדל של ממש בין חיים ומוות. הבה רק נהיה.

אחד מהוגי תורת הזו, אשר כאב עד מאוד את מותה של אמו האהובה, אמר לי: "אני חש בחסרונה, ולפיכך הריהי כאן..."

כל עוד אנו כאן — שרויים לגמרי בכאן ובעכשיו שלנו — גם יקירינו כאן הם. כזה יהיה גם חלקנו שלנו כאשר נמות. לכן, הבה נהיה, הבה נתקיים בשלווה ובהרמוניה עם הזרימה הניצחית של חיים אל תוך מוות אל תוך חיים... הכאב, כמובן, קיים גם הוא; איננו יכולים למונע זאת, אבל הכאב הוא לא רק בתוכנו, אלא אנו עצמנו הננו הכאב. זהו חלק מן ההרמוניה האוניברסלית אשר איש אינו יכול להתנגד לה.

אני נזכרת בפסוק של שירה סינית עתיקה:

כניצני אביב שנתפזר

נוגים

חיים צעירים שתמו.

וינטרטור

דינסרטור, 25.11.69 — 22.12.69

האפילו לפרשת ההתקפה בקלוטן היה משפט וינטרטור, אשר בו ישבו על אותו ספסל נאשמים מרדכי רחמים ושלושת המחבלים ששרדו מן החוליה שתקפה את המטוס. למן היום הראשון גזרו שלושת הערבים שתיקה על עצמם ולפיכך הפך רחמים לדמות המרכזית של המשפט וכל המאבק ניטש סביבו.

לא היה זה מאבק אישי בלבד. להכרעה עמדה השאלה האם מותר למדינת ישראל להגן בנשק על מטוסיה המותקפים בחוץ לארץ, או שמא עליה לעמוד בידיים כבולות ולצפות להגנת מדינות זרות.

לגבי כל העוסקים במשפט מן הצד הישראלי — רחמים עצמו, סנגוריו מייסר וברונשוויג, פרקליט המדינה גבריאל בך וכל הכתבים הישראליים — עמדה להכרעה גם שאלת הנקמה על מות יורם. רחמים, אשר הרג את ראש החוליה התוקפת, נקם בכך למעשה את מות חברו אשר מת לאחר מכן מן הפצעים שנפצע. האם ייעש בשל כך עתה במאסר ממושך?

המשפט היה רב תהפוכות. סידרה ארוכה של עדי תביעה הטביעה חותם קודר על חלקו הראשון. כולם טענו כי לא היה נשק בידי הערבי שנהרג. העתונות השויי צית קבעה מראש כי רחמים יורשע, ופרשנית הטלוויזיה אמרה כי אין לדבר אפילו על מאסר על תנאי.

פרקליטיו של רחמים עשו ימים כלילות כדי לחשוף סתירות בעדויות התביעה. מפנה דרמטי חל כאשר כמה עדי הפתעה שוייצים ספרו כי עד התביעה הראשי שיקר באומרו כי לא היה נשק בידי המחבל שנהרג. אותו עד סיפר להם ביום ההתקפה

כי הוא עצמו הרים את הקלשניקוב מעם גופתו של המחבל. מנקודה זו ואילך החל
בנין התביעה מתמוטט ובשלב הסכומים היה ברור כי כמה מבין המושבעים כבר
שוכנעו כי גירסתו של רחמים היא היחידה הבאה בחשבון.
במשך כל המשפט ניהלו נציגי הפרדציה של עורכי הדין הערביים מסע השמצה
בלתי מרוסן נגד הצדק השוייצרי. אחד מסגוריו של רחמים לקה בהתמוטטות מרוב
מתח ועבודה קשה. ונאלץ לפרוש מן המשפט.
המתחיות הגיעה לשיא ביום ב' ה-22 בדצמבר, כאשר בית המשפט התכנס לשמיעת
פסק הדין. שלושת הערבים נידונו לשתיים עשרה שנות מאסר עם עבודת פרך, כפי
שדרש התובע, ויתכן כי לו דרש עונש חמור יותר היה בית המשפט מטיל אותן.
מרדכי רחמים זוכה מכל האשמות, ופסק הדין קבע כי יש להחזיר לו את אקדחו.
באותו יום אחר הצהריים, בשבתו במטוס אל על שהחזירו לארץ נזכר רחמים
בשיר שקיבל ממשפחת פרס, שיר פרי עטו של המשורר מרדכי טמקין, אשר ליה
פרס היא נכדתו:

יִצְתִּי, כִּי יִשְׁכַּם, גְּבֹרִים אֲזַמְּרֵם,

בְּאַשְׁמֹת יִשְׂרָאֵל, בְּבִתֵּי הַצְּמֹמִים,

כֹּאֵל הַשֵּׁשׁ וּבֶזֶל הַחֲמֹזִי,

כִּי פֹאֵס לְבַבְכֶם אֵל אֲנִיכֶם צְמֹזִי,

בְּאֵץ אֲבִי-יְהוֹיָחֵן, וְכֹלֵיךְ אֲנִי

אֲמַצֵּן שִׁבְכֶם וְשִׁבְכֵם, אֲמַצֵּן אֲמַצֵּה לְאֵתִי!

יִצְתִּי, כִּי תִקְרַתְּ וְשָׁבַתְּ מֵאֵץ

בְּצִמְצִי וְסִבֵּן, בְּאַהֲבָה וְסִבֵּן:

יִצְתִּי גְּוִרְכֶם וְאֵן צִרְתֶּם מֵכִי.

כִּי אֲתֶם הַשְּׂאֲרִית, אֲתֶם הַכֵּן!

אוראגאן מול מיג

קטעי יומן יומן אלה הוקלטו בקרב — בין גיחה לגיחה ביום הראשון של מלחמת ששת הימים. יורם הוא שיזם את היומן המוקלט של הטייסת: טייסת 113 הוותיקה ורבת המעללים, אשר יצאה עם האוראגאנים שלה מול מיגים!

כאן, בכתב, אין שומעים את קולו הצעיר והבטוח, את השטף הקולח, אבל גם מן התוכן לבדו ניכרים ההתפעלות מן נצחון וסיפוק מן ההישג האישי.

פה מדבר סגן, — בינתיים סגן — פרס, מטייסת 113...

(קריאות: "קבלו אותנו". מחיאות כפיים)

כעת אנו נמצאים בערך יממה אחת אחרת שהתחילו הקרבות של יוני 67. בינתיים לא נערך יומן, אנחנו רוצים לערוך כאן איזה נסיון לעשות יומן מוקלט. אני אנסה בשלב זה, משום שלא סיכמנו את היום עד עכשיו, לסכם באופן כללי ביותר מה עשינו מאתמול בשעה שבע ארבעים וחמש עד היום, ה־6 ביוני, בשעה 9.30. אם כן, התכונה היתה כבר בערך שלושה שבועות, המצרים נכנסו לסיני וכולנו חששנו שהולכת פה לפרוץ מלחמה. היינו בכוננות כבר בסביבות שלושה שבועות. הנחשים היו פנטסטיים, כשלמעלה אף אחד לא ידע מתי יהיה ה־DAYS כמו שאומרים.

העיקר, היום יום שלישי, אם כן ביום ראשון בערב ראינו כבר שהתכונה הגיעה לשיאה. הקמב"צ כבר נראה חיוור לגמרי, הוא לא ישן כל הלילה, הבנו שלמחרת זה ה־DAYS. באנו לטייסת בשעה חמש ועל הלוח מצאנו כתוב "שי" וליד זה כתוב "7.45". ידענו שזהו זה. בני בא וסיפר שכבר "אי־אפשר לחזור יותר מרגע זה".

נסקור את המשימות שהיו לנו. רביעה אחת שכללה את אלון כמוביל, לבון מספר 2, יריב מספר שלוש ופרס מספר ארבע, היתה מיועדת ללכת בשעת ה"שי" בדיוק לבירג'נפח. יתר המבנים, בסביבות שבעה מיבנים, היו צריכים ללכת בשעה 10 רש"ל לכל השדות שכללו את אל־עריש, גיבל ליבני, ביר גפנפה ופאיז. הבעיה היתה בעיקר, וגם החשש הגדול ביותר של החברה, היה בפאיז משום שהדלק הספיק

ללכת לשם בגובה נמוך וחזרה היו צריכים לטפס לגובה 25 ולשייט בגובה 25 ולהתחיל לגלוש מגיבל ליבני.

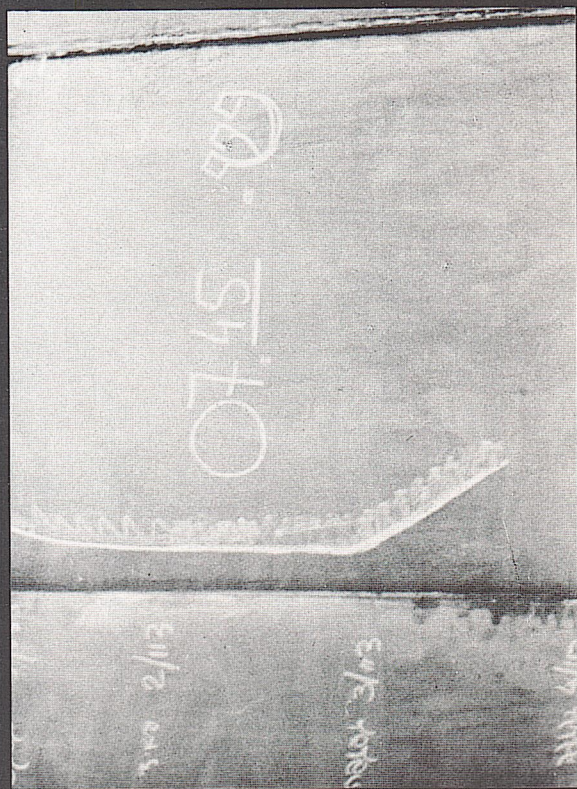
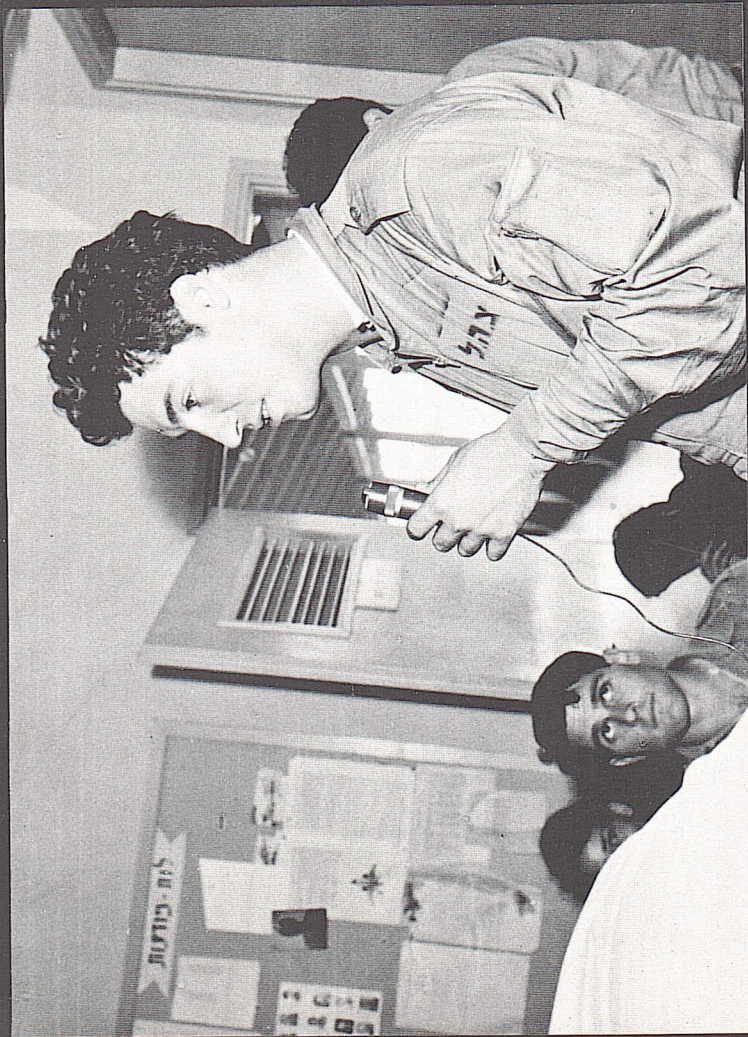
אם כן, הרביעיה הראשונה המריאה בלי שום בעיות בשעה שבע ורבע, הייתי בתוכה, טסנו נמוך מאוד לעבר נקודה בים, משמה תשעים מעלות שמאלה ולכוון מצריים. על הברדוויל היו סירות עם מפרש שהזכיר צורה של אס, אי-2 ומרחוק היה לנו נדמה שאנחנו עולים על סוללה של אס, אי-2. התקרבו וראינו שזה היה סירות.

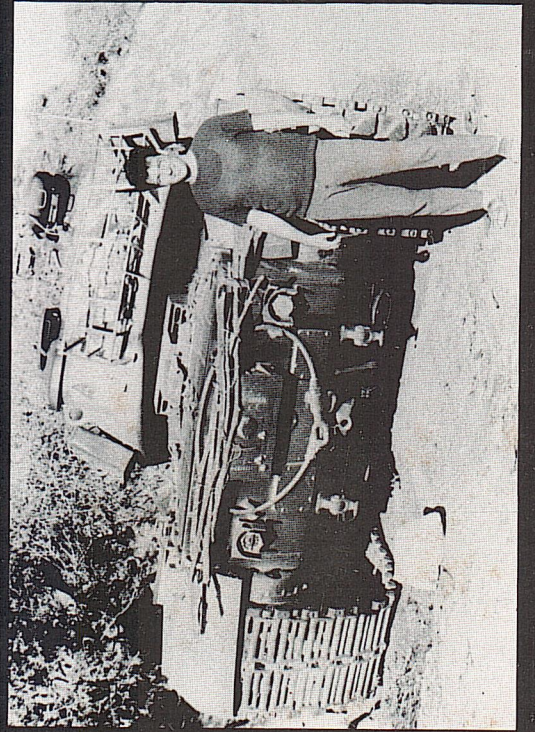
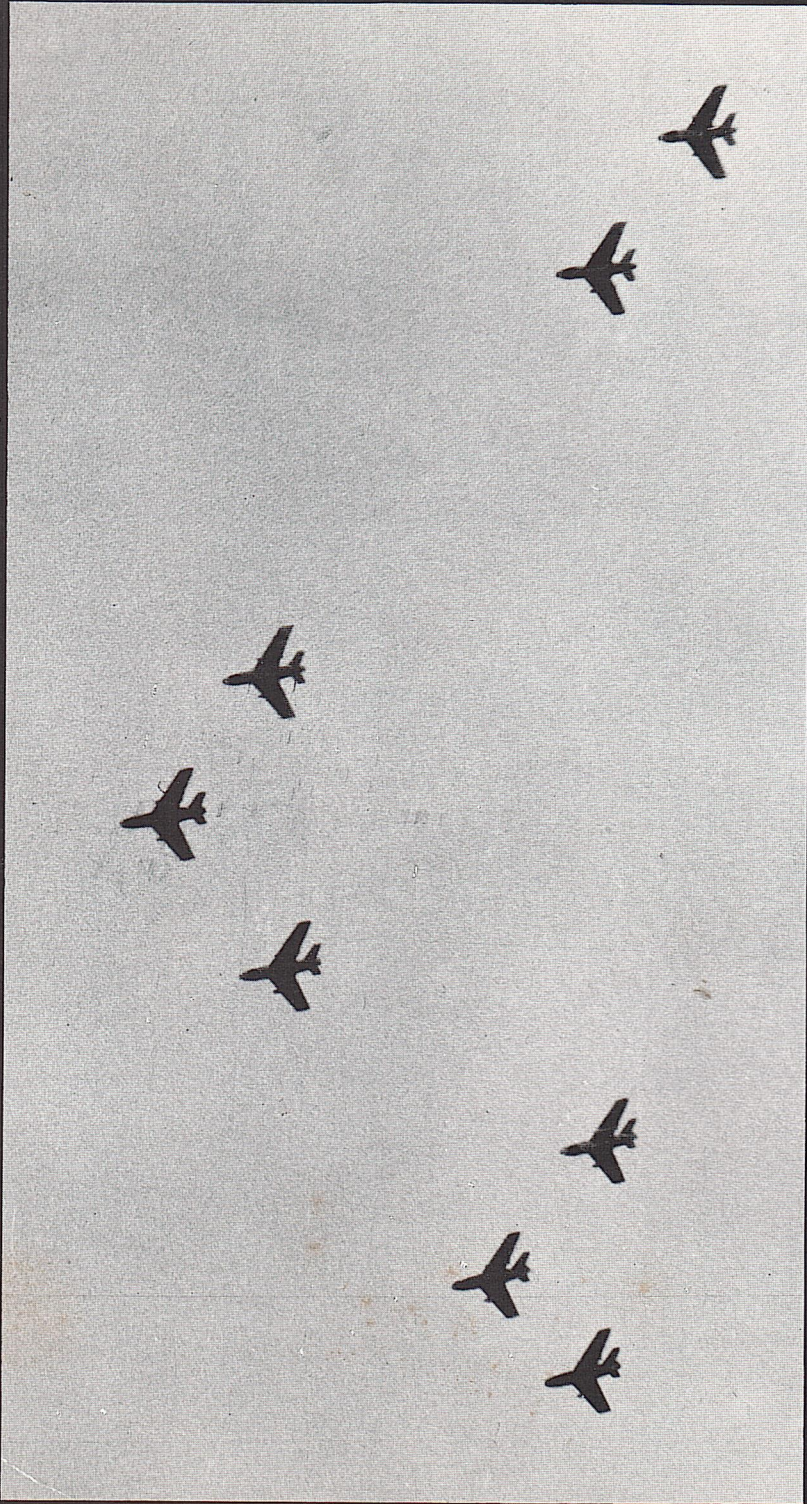
הגענו לבירגנפגה. ראינו את ארבע־עשר המיגים שעמדו שמה, מיג 21, משכנו, נכנסנו, והם לא הגיבו בכלל. רן ולבון הפציצו, ויריב ואני נכנסנו אחריהם, ומיד התחיל הנמ. לעבוד, אמנם לא בקצב רציני, שיחררנו את הפצצות ואת הרקטות לקראת הצליפה הראשונה ראינו מיג מתיישר ומתחיל לרוץ להמראה, יריב נכנס עליו, ואני אחרי, יריב פגע בו, המטוס התחיל לבעור והוא המשיך לרוץ, ניתק לאור והתרסק בקצה המסלול. אני דפקתי מיג 21, אחר, ממש באותו יעף, מיג שעמד בקצה המסלול. פייתי ימינה וביתניים התישר מיג נוסף, והתחיל להמריא. היינו בתשעים מעלות אליו, הגענו ויריב ואני וירינו בו בזמן ההמראה שלו, מצד ימין לשמאל, זאת אומרת בתשעים מעלות אליו ופספסנו. באותו זמן, רן דפק שלושה מטוסים על הארץ. כולם בערו יפה מאוד. המיג, כשהוא בוער, הוא בוער יפה ומהר. כדור אחד או שניים מספיקים להרים אותו.

פינו שמאלה לעזוב את השטח. ואני מסתכל שמאלה, אני רואה פטריה, והבנתי שזה המטוס של יריב. מה קרה ליריב אני לא יודע. לבון הודיע שהוא נפגע והוא מוסיף לטוס, הוא טס עד לברדוויל, עבר לתוך הים, רן ליווה אותו, כשניים שלושה קילומטר מול עזה המטוס התחיל לבעור והוא קפץ. הוא קפץ לרוע מזלו בדיוק לתוך סירה, כמעט לתוך סירה, של דייגים ערביים שאספו אותו והביאו אותו לעזה. שמענו מרדיו קהיר שהוא כבר דיבר ברדיו.

המיבנים הנוספים שהגיעו אחריו השמידו את המטוסים שהיו שמה, זה היה המיבנה של גיורא, ארד, אני לא זוכר בדיוק, מיבנים נוספים הגיעו לפאיד ולברי-תמדה, כבר הם היו אחרי שעת השין ורובם מצאו כבר את השדות הרוסים, ורוב או חלק גדול מהמטוסים כבר היו שרופים. כמעט כל מטוס שהיה עוד במצב של חיים הושמד על ידי מטוסינו.

זה היה המטס הראשון, אפשר לומר שזה המטס הקטלני ביותר, אבל הוא היה המכריע, אם אפשר לומר משרם שבמטס השני כבר טסנו בסיני ממש בחופשיות. טסנו לאברסוור, טסנו לכברית, טסנו לכל השדות, טסנו בגובה, בלי שום חשש ושום פחד ממטוסי תקיפה מצריים. ובאמת, לקראת סוף היום התברר שחוסלו כ-300 מתוך 400 המטוסים שלהם.

אותו זמן נמסר לנו גם שהירדנים התחילו לעבוד, והם כנראה משליכים את יהבם על ירושלים. אחרי הצהריים נשלחנו לאיזור מפראק, לאיזור עמאן ולעגילון, והש-מדנו את שלושתם, משום שהתברר שהטייסים הירדנים לפני זה התמרדו בחוסיין לקחו את המטוסים ויצאו לתקוף את שדה תעופה לוד או כפר-סבא, אני לא יודע בדיוק, ואת נתניה. את כל המדורות שאפשר היה להבעיר בירדן הבערנו, לא נשאר להם כנראה אף מטוס כולל ארבעה F-104 שהיו בעמאן.

למעשה לקחנו חלק בכל הדבר, משום שגם טייסות אחרות השמידו שם מטוסים. דבר נוסף שקרה לנו בינתיים היה שירות הרפז הלך.

כעת אני רוצה עוד להגיד דבר אחד לגבי עצם הפגיעות; המיג 21, כמו שאמרתי מקודם, חברה, שמים עליו את הכונת שניים שלושה כדורים מספיקים להבעיר אותו. לא היה אף טייס שלא הצליח לחסל לפחות מיג אחד על הקרקע. יריב כמו שאמרתי, הפיל למעשה מיג אחד באוויר, משום שהוא כבר ניתק והתריסק כשהוא בוער. דבר נוסף ראוי לציין שאתמול כמעט כל מטוסי האוראגאן חזרו עם רסיסים די גדולים, היו חורים די גדולים במטוסים מנימ. כי הנמ. הוא שמה כנראה די רציני וכנראה שכל חייל מרים את הרובה למעלה ויורה. הרבה חברה חזרו עם כדורים. לכך למשל, נכנס כזור ממש עד עצם השוק ושמה נעצר. והכדור אצלו ביז. כלומר הוא עבר דרך ארוכה דרך גוף המטוס, וחלקים בתוך הקוקפיט, המהירות של הכדור נפלה נפלה והכדור חדר את הסרבל ונעצר ממש על העצם של השוק. לקראת הערב, בהתחלה חשבנו שטיסות לילה לא יהיו, אבל הירדנים החצופים האלה התחילו להפגין את ירושלים וגם מאזור קלקליה התחילו להפגין את תל-אביב בתותחים ארוכי טווח. שלחנו כמה שלישיות כדי לפגוע בתותחים שהפצי-צו את הישוב האזרחי שלנו. באופן כללי, אפשר לאמר שההאפלה בכל המדינה הקשתה מאוד על הטיסה בלילה, אפשר לומר, שהצלחנו במידה חלקית. בסך הכל לא טסו הרבה מבנים.

הבוקר, אור ראשון, כל הרביעיות יצאו ישר לאיזור ירושלים משום שבמשך הלילה דווח על תנועה של שריון שנע לכוון ירושלים מאיזור יריחו. יצאו הרבה מאד רביעיות מ-113, מ-105, מ-107 — ומפוגות — והסמתוחה שמה היתה רצינית מאוד, הבקר היה אתנו על אותו ערוץ והיה בדרך רציני מאוד. אפשר לומר שהירדנים הצליחו להסוות יפה מאוד את הטנקים שלהם והכוחות המותקפים שלהם היו בעיקר משאיות, תותחים, היילים אבל הטנקים היו מוסווים. יותר מאוחר שמענו, שמישהו, מ-105 כנראה, גיינג'י, גילה את הרכיזים שלהם, דיווח לבקר, התוצאות עדיין לא ידועות. כרגע שלחו את הרביעיה של יואלי לאיזור

קלקליה להפגין סוללות של ארטיילריה שהפגינו אתמול את תל־אביב. אנחנו מקווים שהוא יצליח יפה.

גם לאזור סיני נשלחו מספר רביעיות למשל רביעיה של שמואל, של שמיר ועוד כמה שנשלחו לציר ביר־חסנה תמדה כדי להשמיד את השריון שדווח שהוא נע שם. הם הגיעו למקום שהוא ויילו שהציר הוא ריק, אבל מצד שני היתה שמה איזה דרך עפר, ושריון רב מאוד נע לכיוון ביר־חסנה מכון הגבול שלנו כלומר במצב של נסיגה. המבנים האלה נכנסו על הציר הזה ושחררו רקיטות בזוגות, ואח"כ בצליפה והשמידו ממש לפי התור, את כל הטנקים שיכלו מבחינת כמות התחמושת שלהם, למבנה של שרון נשארו בס"ה עוד כעשרה כלים. המיבנה של שרון שכלל גם את פלד ואותי השמיד את יתרת השריון והחלמים שהיו שם בשטח. ביר־חסנה נראית פחות או יותר נקיה.

בינתיים מדווח שאל־ערש נכבשה בידי כוחותינו, והשדה כבר שלנו, חוץ מסוללה אחת של נמ, ואנחנו מקווים שעוד נקפוץ לשם ונדע אם אפשר לנחות בו. כנראה דווח גם שהמצרים התחילו להנחית כוחות דרך הים לעזה ונדמה לי שכבר שלוחים רביעיות כדי להטביע אותם לפני שהם יגיעו לחוף.

באופן כללי הצבא המצרי נראה ממש במצב של מנוסה. שום תנועה תכליתית לקראת מיפגשים עם הכוחות שלנו, כל התנועה לכיון התעלה. המטרה שלנו להשיג מיז את הכוחות לפני שהם יספיקו לעבור את התעלה.

אתמול הלכו כמה חברה לדמשק, וגם שם השמידו כמה אילים (איל-28), וכמה מיגים. 105 היו "בסייקלי" ויתר הטייסות גם ב"דמיר", וכל השדות בסביבה, בקיצור גם דמשק הושמדה.

אנחנו נשלחנו לכל הגזרות במזרח התיכון. כלומר; נשלחנו לירדן, נשלחנו לתעלה, נשלחנו לדמשק. התחושה הזאת שאתה חוצה את הגבולות ולמעשה לא קיימים יותר, אתה טס חופשי בסיני, אתה עובר את התעלה אתה רואה את המכליות שמה, טס למפרק, אתה רואה את רמאללה, אתה רואה את החברה נוסעים, אתה רואה את האנטנה של רדיו רמאללה, אתה רואה את ירושלים מהצד הזה, אתה רואה את דמשק, אתה עובר את הלבה ב"ג'בל דרוזי", אתה רואה את דמשק העיר, זה דבר שלא יתואר. אין יותר גבולות במדינה הזאת. אין שום דבר. כל השמיים הם שלנו כל חיל האוויר הערבי, כולל העיראקי, הושמדו.

ההרגשה הזאת שאתה בלי שום גבולות, מקומות שאף פעם לא חשבת שתגיע אליהם, כל מה שהיה נראה כדבר שלעולם לא תראה אותו היום הוא ממש בהישג

ידנו. בחוצפה ובאדישות — קשה להגדיר את זה — אבל פתאום זה מובן מאליו... זה לא חוצפה ולא אדישות אבל זה מובן מאליו שאנחנו טסים ואנחנו עוברים את הגבולות וכל המזרח התיכון נכנס לתוך רדיוס האוראגן. אם ניקח את המפה ונצייר את הרדיוסים של הטווחים, אפשר לומר שכל נקודה על המפה שנשים את האצבע היינו שמה או היינו בסביבותיה. זאת הרגשה נפלאה.

מעכשיו והלאה, מכרוע יום שלישי, שישי ביוני, שעה 10, אני מעביר את הטייפ לחדר המודיעין, וכל מיבנה שיחזור, יחזור ויספר חוויות על הטייפ ויחיה לנו יומן מוקלט.

חברים מספרים על יורם

אהבתך לאורגן היתה אמיתית. ירדת מויע מישוט מסיסת אימונים מפרכת ובהתלהבות גוברת. כה אופינית לך, שבת ועלית לטיסות נוספות.

ובאמונים כד גם במלחמה.

כשומר מצוות אדוק התציבת, בחליפת תאוצה סטנדרטית, מחקת יתרת עשור שנים והתמוגגות ביז בני ה-19 במטיסת, עד לכלי הכיור.

אם היו הם שדהיכו אותך או אתה אותם קשה היה להבחין, אך להיטותם כקבוצה, השאירה את רישומה החותך במרחבי סיני, בשדות התעלה החרוכים ובבצורים המנופצים של רמת הגולן.

ועכשיו, מצלמת הסרט המיוזמת שלך לא תנציח עוד את השתנות הנופים היפים אשר כה אהבת.

ז'ר'ק

*

הכרתי את יורם מיום שנפגשנו בקלט. הוא בלט בהופעתו הבוטחת בזוג סנדלי אילת, מכנסים קצרים וחולצת טריקו לבנה. לגבי היה זה יום גדול, מיוחד ומסקרן, שכל רגע בו היה מלא נעלמים; ואילו יורם לקח הכל בקלות וכאיילו עבר תהליך זה הרבה פעמים. מיד החל סוחף אותנו לדיינים וזכוחים נרגשים. בארועים אלה ידע להשקיע את כל הלב והמרץ והיה מנסה לשכנע אותנו בצדקתו.

בעינינו נחשב יורם בחור יפה. הוא לא זלזל בכך. והיה יוצא בראש משלחות הרכש לבסיס הטרי-ניות כדי לארגן ערב הזוי משותף, ותוך כדי כך פיתח שם לעצמו מערכת קשרים מסועפת.

אפיזודה קטנה, נוספת הזכורה לי מימי הטירונות היתה הצהרתו של יורם שיש לו ידע עשיר בתופים והוא מוכן להשתתף כמתופף — כל זאת לאחר שהוכרז על חפש לכל מי שיתרום להצלת מסיבת הסיים. והוא אמנם תופף עם התזמורת. הדים ממסע הופעות זה מעידים על ההצלחה המוסיקלית.

חוויה נעימה משותפת היתה לנו, ליורם ולג', בשנותנו בפר"י. היתה זו יציאה ראשונה לחו"ל. נסינו לבלוע הרבה בזמן קצר. ב"ארמון הקרח", לקצב הולסים הוינאיים, הצליח להחליק על הקרח מבלי למעוד.

תוך מחשבה על יורם ורדפים הזכרונות; החונתם של יורם וליה בירושלים, הולדת שרון, שהיתה הבת הראשונה של הקורס, ימי הטיסה בכיפאיר ועד לימים בהם היה טורח בלימודי בקורס של אל על במטרה לעמוד בבחינות ולהצליח.

היינו כולנו שותפים להתענינותו של יורם בצלום קולנוע. ובזמן שאנו התלבטנו בין טיסה לטיסה ובין שמירה לארוחה מצא הוא את הפנאי והמרץ לצלום חובבני, כשחלזמו הגדול להגיע לרמה מקצועית בנושא זה.

איבדנו חבר.

anfe

*

לראשונה פגשתי את יורם בקורס הטיס, באוירה שבה כל אחד מן החניכים נלחם לבדו להגיע למטרה הנכספת — להיות טיס. גדמה לי שיוורם היה בין המעטים שכנפי הטייס באו להם — מכח כשרונם — בקלות יחסית.

מתחת לזכוכית שולחן הכתיבה שלי מצויה תמונה המראה חלק מהקורס בצעידתו בסך לפני בימת ההצדעה לאחר ענידת הכנפיים. כולנו רציניים, ורק על פניו של יורם מתוח חיוך דק הבא לומר: "מה כל הרעש הזה מסביב? זה בסך הכל מסדר סיום של קורס טיס..."

כשהיה מתאר את חוויותיו היה קולו רועם וצחוקו היה מתגלגל ופורץ בכל כוח ריאותיו — והיו לו ריאות! והידיים — אותן ידיים ששום טייס לא ישאירן בכיסו בעת סיפור חוויותיו — היו מונפות עזות עד לטוח המירב, והוא כולו נרגש וחי את החוויות מחדש.

יורם לא אהב לומר דברים סתם כך. הוא היה מצויר אותם, היה קובע אותם וזהו!

"אני לפני גיל שלושים לא אנשא" הצהיר פעם בוויכוח על מרפסת חדרי המגורים. והוא הראשון שנכנס לחופה...

אני זוכר, כאשר נשארתי בימי שבת במחנה הייתי מוזמן תדיר לביתם של יורם וליה. בבית מצאתי עתונם רבים, שכן הוא אהב לקרוא והיה ער למתרחש בחיים הפוליטיים. הוא היה מזה-מיסים המעטים שהטייס לא היה מלוא עולמם ולא כבש את נשמותיהם.

הוא ידע להתלהב — ועוד איך — מיופיים של דברים ומקסמיהם של מראות באויר. הוא ידע להנות מטיסה מוצלחת ולהתגאות בכירי מוצלח באימונים. אבל ידע גם לגמור את עבודתו ולהתעניין גם בעולם אחר, עולם שאינו קרבות אויר, הפצצות נחיתות והמראות. הנה הוא קונה לו מצלמת סרט ומנציח בה נופים ואנשים. את בתו שרון מלווים הצילומים בהתפתחותה. וגם את הטיסת ידע להנציח. הלזמו היה ללמוד צילום ואולי אף לעסוק בו.

חיי הצבא לא היו לרוחו, קשה היה לו להסתגל למסגרת שהצבא כופה עליו, ויום השחרור. את ימי הכוננות עברנו בטיסת האורנגים. זמן היה בשפע. אני זוכר את הוויכוחים כשירם עומד במרכז ומביע את דעתו בכל כוח קולו וכל עוצם גופו.

בהגיע יום המלחמה יצא במיבנה הראשון. מתחת לסרבל הטיסה לבש מכנסים אפורים וחולצת טריקו כדי שאם יפול על אדמת האויב יוכל להיות אורח רגיל, כך הסביר. כששב מן הגיחה הראשונה הייתי באויר. הספקתי לשמוע עוד את קולו. ירם היה היחיד במיבנה שחזר בלא כל פגיעה במטוס, וכמו כולם היה המום מהתוצאות ומהטיסת של היום הראשון. בהמשך לא רצה להתליף את בגדיו ולגלח את זקנו — טען שכך זה מביא מזל, ורק כוחן של פקודות אילץ אותו לשנות דעתו.

יום יומיים לאחר התחלת המלחמה ידע יורם בתפיסתו ההיסטורית את חשיבות המאורעות ואירגן את סיפורה של הטיסת על גבי רשם קול. עבר מטיס אחד לרעהו וביקש סיפורים חוויות, וכל זאת בין הטיסות.

תמה המלחמה, אבל לא נגמרה. ברד הפגזים ומטחי הכדורים לא יכלו לו, והנה יכול לו כדור של רובה.

כרוך

